

Les últimes lletres

EL BON RODATGE DE GABRIEL PLANELLA

Gabriel Planella,
Roda.
Ed. Columna, Barcelona 1992, 64 pp.

Roda, segon llibre de poemes de Gabriel Planella, torna a plantejar la vella qüestió de si podem parlar d'una escola gironina «extenso sensu». Quan els llibres de poemes d'Antoni Puigverd, de Xavier Lloveras i de Rosa Font encara són ben calents a la pastera, l'aparició de *Roda* sí que ens permet confirmar que hi ha, ben viu, un ample moviment generacional de poetes situats en la franja dels trenta als quaranta anys, que estan reprenent la torxa d'aquells rupturistes Ramon Pinyol o Xavier Bru de Sala dels anys setanta. No pas circumscrit a Girona, sinó d'abast geogràfic divers, aquest al·luvió generacional inclouria, és clar, les veus dels nostres autors «gironins», a remolc dels mestratges de Narcís Comadira i Salvador Oliva i, de més lluny, de Joan Vinyoli i Gabriel Ferrater. L'amor i la mort, l'experiència del temps, la consciència de crisi són fils d'un mateix ordit que vist de prop sembla vari i inconnex, però que mirat en la perspectiva de conjunt obre una nova visió a la manera de les bones pintures impressionistes.

El cromatisme, precisament, com a estètica però també com a simbologia desllorigadora del sentit, és un referent constant al llarg dels poemes que componen *Roda*. Un cromatisme que recolza en un llenguatge auster i depurat, més prompte a la visió elegíaca que a la contemplació extàtica:

«Vull, quan l'hora opaca em tingui,
repintar d'un blau molt suau
els matins en el canal, les prades
plenes de sol on fèiem senyals
amb ganivets i miralls,
la llum desmaiant-se ben lenta
sobre els teus rams i les places meves».

Els motius poètics en què podríem agrupar els poemes són, bàsicament, la mort, l'amor i el buit sentit com angoixa davant la inaprensibilitat de les sensacions que flueixen. La mort s'associa sovint a un marc escènic crepuscular i vinculat a un paisatge de pluja, opac.

El poeta, mitjà entre el món dels mortals i el dels immortals, constata com la seva evocació, el seu conjur, és fràgil i impotent davant la fugacitat del somni, engolida pel temps, que tot ho esborra:

«i direm que no pot ser que l'olor
de verdet faci tant de temps
que el color ens glaci».

El poeta adopta un to confidencial, com de poesia parlada –Comadira, Ferrater, Vinyoli– que deixa un regust de melangia, d'esplín, més que no pas d'angoixa larvada, on el present és agre contrapunt del record fonèdic i on el silenci esmorteix els ressons de la joia perduda. Una sensació de buit vital, de desesma, amara el conjunt dels poemes. L'amor és l'únic reducte on el poeta deixa niar el futur, l'esperança, la viabilitat del viatge:

«L'endemà, naufrags, ens desvetllà
un vel tenuíssim d'alba
–llum de cera encesa de feia poc–,
i ens prengué una intensa olor de cor».

Hi ha una voluntat de depurar el vers, d'esporgar tot el que hi és accessori. Així, la reflexió poètica flueix dins una austeritat que la fa més incisiva. El contrast d'imatges, més enllà de la pauta d'una relació lògica, permet copsar sensorialment llur força i virtualitat. És l'escandament del que perviu sota la capa de les paraules allò que fa vibrar emoció i sentiment a l'uníson. Ben lluny de l'expressió vàcua, hi ha el propòsit d'esclorellar el missatge i fer-lo més contrastat. És un antiretoricisme que es recolza en la pinzellada justa i no pas en l'acumulació verbal. El quadre o marc escènic és sovint el d'un fons de mar que és breument esbossat, però amb prou efectivitat per donar la imatge nítida i escandida:

«Les pinedes solitàries,
les venes fluorescentes,
l'oreig, i tu que te'm perds
pels replecs d'aquesta cala
–l'escenari que s'apaga».

Pel que fa als recursos expressius, hem de destacar la preferència per les al·literacions, que fan més lliscant la veu poètica, sense excloure, si convé, la presència d'elements volgudament cacofònics. La sinestèsia, d'altra banda, apareix sempre dins un marc d'austeritat, en versos de gran eficiència evocativa: a partir d'una sola imatge es descabdella sovint el poema, rendibilitzant al màxim l'estímul inicial:

«El tren on he escrit aquestes ratlles
era un fil tes i de sang –un crít,
un cop sobre un fons d'aram».

Un fil de tristesa, de malenconia, travessa i relliga els vint-i-sis poemes del recull, on el desencís i el buit existencial són la clau que permet interpretar la filosofia que hi traspua. Crisi en la identitat de la veu poètica, que interpel·la sovint el lector amb preguntes que queden sense resposta. Per això, *Roda* és un recull per ser llegit en veu alta, morosament, acaronant l'extrema tenuïtat de cada poema. Si Hölderlin deia que la funció de la poesia era la de fer surar allò d'extraordinari que hi ha en la quotidianitat, *Roda* ho assoleix per mitjà d'una càlida i mesurada veu que ens acompanya en el camí que, a poc a poc, mena fins a l'essència mateixa del poema.

Jordi Pla